

▲ Folkekøkken i slutningen af 1950'erne.

”Det Store Spring Fremad”

I 1950'erne lagde det kommunistiske parti sig tæt op ad de erfaringer, som man havde gjort sig i Sovjetunionen i 1930'erne (se kapitel 2). Derfor lancerede kineserne i 1958 en storstilet indsats for på én gang at få øget landbrugs- og industriproduktionen med den ambition at nå højder, der aldrig før var set i menneskehedens historie.

Kampagnen blev kaldt ”Det Store Spring Fremad”, og som navnet antyder, handlede det om, at Kina med turbofart skulle overhale de store vestlige industrinationer USA, Storbritannien og Japan.

Som en del af den store kampagne mente man, at det var nødvendigt at opløse Kinas mere end 700.000 landbrugskollektiver og erstatte dem med såkaldte folkekommuner. Hver kommune

havde børnehaver, skoler og plejecentre for ældre, og indbyggerne i hver folkekommune spiste i store folkekøkkener. Filosofien var, at de kræfter, der tidligere var brugt inden for den enkelte familie, nu kunne bruges på at få Kina til at udvikle sig og ”springe fremad”.

Ved hjælp af politisk indoktrinering skulle folkekommunerne lære at arbejde mere effektivt, og landdistrikterne skulle industrialiseres, så de kunne fremstille landbrugsredskaber og maskiner. I starten blev der energisk og med stor entusiasme gået til sagen, og alle kinesere bidrog med at skaffe

jern, der kunne smeltes om. Gamle gryder, pander, potter og cykler blev samlet ind, men forarbejdningsprocessen i primitive højoyne betød, at kvaliteten var meget ringe.

De lokale partifunktionærer indrapporterede ofte alt for høje tal om både stålproduktionen og høsten for at stå sig godt hos partiledelsen. Trods alle oppustede tal var høsten 1958-1962 kun halvdelen af, hvad den plejede at være, og henved 30 millioner kinesere døde af sult som følge af fejlslagen politik dikteret af Mao Zedong, naturkatastrofer og tilbagetrækning af sovjetisk bistand.

"Det Store Spring Fremad" var en menneskelig katastrofe, men blev også den indirekte årsag til, at Sovjetunionen trak alle eksperter og rådgivere hjem fra Kina. Som følge af de katastrofale resultater blev Mao delvis udmannøvreret fra sin position som enehersker.

Kinas brud med Sovjetunionen understregede, at der fandtes andre socialistiske modeller end den sovjetiske. Den kinesiske model var på mange måder mere relevant for mange fattige, ikkeindustrialiserede lande end den sovjetiske samfundsmodel. Efter bruddet med Sovjetunionen var Kina isoleret og befandt sig i en slags "ingenmandsland" midt under den kolde krigs rivalisering mellem øst og vest.

I perioden der fulgte, lod man igen bønderne have små private jordlodder og sælge deres overskudsproduktion på et frit marked. Det var kommunisten Deng Xiaoping, der stod i spidsen for denne genopretningspolitik, og hans tro på det private initiativ blev Mao Zedongs ideologiske modpol. Selv om Deng Xiaopings politik bragte Kinas økonomi på fode igen, lykkedes det alligevel Mao at komme tilbage til magtens centrum i 1966.

Kulturrevolutionen

Ifølge Mao havde den økonomiske politik under Deng Xiaoping betydet, at Kina bevægede sig væk fra det klasseløse, kommunistiske samfund. Den kapitalistiske tænkning og den gamle overklasses værdier var ifølge Mao igen på vej tilbage i det kinesiske samfund. Derfor mente Mao, at en udrensningskampagne var nødvendig. Denne kampagne er blevet kaldt kulturrevolutionen.

I 1966 iværksatte Mao kulturrevolutionen med en opfordring til "at bombe hovedkvarteret". Med det mente han, at kineserne skulle gå imod den moderate fløj i kommunistpartiet, der med Deng Xiaoping i spidsen fokuserede på økonomisk vækst alene. For Mao var det vigtigt at vende tilbage til den revolutionære linje og politisk bevidstgøre kineserne.

Sammen med hæren lykkedes det Mao at få mobiliseret de unge til at gå imod den moderate fløjs politik. Maos politiske idéer om det klasseløse samfund havde han samlet i en lille bog, der blev kaldt *Den lille Røde* og var en samling af Mao-citater. Det blev de unge Mao-tilhængeres, de såkaldte "rødgardister", kampskrift i angrebet på "de fire gamle": gammel kultur, gamle skikke, gamle vaner og gamle tanker.

▲ Propagandaplakat for "Det Store Spring Fremad", 1958.

▼ Mao og rødgardisterne.
Plakat 1967.

I kampen for Maos revolutionære linje drog rødgardisterne rundt i landet og opsøgte virksomheder og institutioner, der blev mødt med paroler som "hellere rød end ekspert". De moderate ledere skulle "genopdrages" i den rette revolutionære ånd, og statens kontrol med virksomhederne skulle genetableres.

Kulturrevolutionen udviklede sig til at blive en kultdyrkelse af Mao Zedong, og millioner af rødgardister spredte sig over hele landet, hvor de tævede og torturerede deres lærere, angav deres forældre og nedbrændte deres hjem. De brændte bøger og holdt masse møder og gjorde op med "borgerlige og feudale levn". Hvor langt rødgardisterne ønskede at gå, kommer til udtryk i de 23 forbud, der blev slået op i Beijing i 1966 (kilde 56).

Kilde 56

De 23 forbud

1. Alle borgere skal lave manuelt arbejde.
2. I alle biografer, teatre, boglader osv. skal der hænge billeder af Mao Zedong.
3. Overalt skal der slås citater af Mao Zedong op.
4. Gamle vaner skal udryddes.
5. Varedistributionen må revideres for at tjene arbejderne, bønderne og soldaterne.
6. En eventuel opposition skal hensynsløst bekæmpes.
7. Luksusrestauranterne må lukkes.
8. De private finansielle gevinster må overdrages til staten.
9. Politik har forrang for alt andet.
10. Slogans skal have en kommunistisk karakter.
11. De "revisionistiske" titler skal fjernes.
12. På alle gader skal der stilles højt talere op.
13. Der skal undervises i Mao Zedongs lære allerede i børnehaven.
14. De intellektuelle skal arbejde i landsbyerne.
15. Bankrenten skal afskaffes.
16. Måltider skal indtages sammen, og der skal vendes tilbage til de første folkekommuners skikke fra 1958.
17. Parfume, smykker, kosmetik og ikkeproletariske klædningsstykker og sko må forbydes.
18. Togenes 1. klasse og luksusbiler bør fjernes.
19. Fremstillingen af fotografier af såkaldte smukke piger skal indstilles.
20. Navnene på gader og monumenter skal ændres.
21. Gammelt maleri, som ikke fremstiller politiske temaer, må forsvinde.
22. Det kan ikke tolereres, at billeder, som ikke udtrykker Mao Zedongs tanker, udstilles.
23. Bøger, som ikke videregiver Mao Zedongs tanker, skal brændes.

Arbejdsspørgsmål:

- 1) Hvem står bag kilden, og hvornår er den fra?
- 2) Ud fra hvilken position taler kilden, og hvilken tendens er der i den?
- 3) Opstil en problemstilling, som kilden kan besvare.

Den revolutionære del af kommunistpartiet, der havde haft magten frem til 1962, men som var blevet udkonkurreret af Deng Xiaopings moderate linje 1962-1966, var nu tilbage med Mao Zedong i spidsen. Det betød, at modstanderne af den revolutionære politik blev fjernet fra deres poster, og Deng Xiaoping blev stemplet som "kapitalistisk lakaj" og "reaktionær". Universite-

ter og læreanstalter blev lukket, for at de studerende kunne tage ud i folkekommunerne og være med i produktionen. Masserne, som Mao betegnede den kinesiske befolkning, skulle nu ideologisk opdrages, og det skete ved store politiske folkemøder. Maos *Den lille Røde* var massernes guide til det klasseløse Kina. Dengs tro på, at de private initiativer kunne hjælpe Kina, stod i skærende kontrast til Maos principper om, at masserne var drivkraften i samfundet.

Rødgardisternes hærgen kom ud af kontrol, og kulturrevolutionen blev et meget blodigt kapitel i Kinas historie. Rødgardisten Dai Xiaoi, der var 17 år og gik i gymnasiet under kulturrevolutionen, fortæller i kilde 57 om kulturrevolutionen fra 1966.

Rødgardist under kulturrevolutionen

Vi begyndte normalt i den ene ende af en gade og arbejdede os igennem den til den anden ende. Vi brugte oplysningerne fra politiet som rettesnor og anbragte mærker på dørene af ethvert hus, hvor der var Sorte Elementer. De var altid de samme, en sort baggrund med hvide skrifttegn, der proklamerede "XXX Sort Element". Vi ville så gå tilbage og ransage hvert hus enkeltvis for gamle ting. Vi afgjorde hver for sig, om genstandene svarede til den "socialistiske basis". I praksis konfiskerede vi ting som vaser og møbler, der var dekorerede på den traditionelle måde. Hvis der var revolutionære dekorationer, som billeder af Mao Zedong eller mænd fra Folkets Befrielseshær, lod vi dem være. Statuer eller religiøse genstande blev enten konfiskeret eller knust. Normalt ville vi slå et eller andet i stykker for virkningens skyld og konfiskerede alt andet. [...]

Da vi var bange for, at folk skulle skjule ting, undersøgte vi deres huse grundigt. Nogle af os rev væggene ned og så efter bag pudset, mens andre greb skovle og hakker og brækkede kældrene op for at finde ting, der var gemt. Jeg husker endog, at jeg så to eller tre i min gruppe presse en tube tandpasta på jagt efter skjulte smykker. De så så morsomme ud med pastaen over det hele, at jeg måtte le.

Mens vi ransagede husene, måtte beboerne stå ved siden af, og nogle medlemmer af vores gruppe råbte, at de skulle tilstå deres kontrarevolutionære

forbrydelser. Hvis kvinder havde langt hår, klippede vi det af. Somme tider barberede vi halvdelen af håret af en mands hoved og forbød ham at fjerne resten. Vores formål var at ydmyge disse mennesker så meget som muligt.

Så snart vi fandt en med en lang række kontrarevolutionære forbrydelser, trak vi ham ud på gaden, satte en narrehue på hans hoved og en plade om hans hals med hans navn og en liste over hans forbrydelser. Alle de andre Sorte Elementer i gaden blev tvunget til at se på, mwns vi "kæmpede" mod ham. [...]

Efter to eller tre dage begyndte jeg at lægge mærke til ændringer. På dette tidspunkt var der ikke et område i byen, som ikke var blevet besøgt af Røde Garder. Folk begyndte at beskytte sig, for eksempel ved at dække deres døre med citater af Formand Mao. Somme tider gik vi ind i et hus og opdagede, at alle møblerne var overklistret med citater eller malet røde. Det blev sværere at finde gamle genstande, fordi folk begyndte at ødelægge dem selv. Vi kunne se, hvor bange de var.

Arbejdsspørgsmål:

- 1) Hvem står bag kilden, og hvornår er den fra?
- 2) Ud fra hvilken position taler kilden, og hvilken tendens er der i den?
- 3) Opstil en problemstilling, som kilden kan besvare.

▲ Propagandaplakat for Mao, der hilser på rødgardister på Tiananmen-pladsen i Beijing, 1973.

Rødgardisternes udskjelser gjorde det nødvendigt for Mao at gribe ind for at stoppe voldsspiralen, og i 1969 ændrede kulturrevolutionen karakter, og hæren blev sat ind for at skabe ro og orden.

Mao døde i 1976, og Deng Xiaoping, der med nød og næppe overlevede kulturrevolutionen, blev Kinas nye stærke mand.

Folkerepublikkens første periode fra grundlæggelsen i 1949 og frem til Maos død i 1976 var i store perioder præget af kaos og fejlslagne politiske kampagner. Selv om der også var perioder med en vis stabilitet, så fik de mange politiske skift store konsekvenser for den kinesiske befolkning. Hungersnød og fejlslagne politiske kampagner kostede millioner af mennesker livet, men der er også en anden side, for i 1976 var det faktisk lykkedes Kina at udrydde massefattigdom og analfabetisme, levetiden var steget, og børnedødeligheden var faldet.

► Efter Maos død vendte kinesisk politik tilbage til reformfløjen som før Kulturrevolutionen. Her ses Deng Xiaoping på vægplakat, 1980'erne. Sammenlign udtrykket med propaganda-plakaten af Mao ovenfor.

PETER FREDERIKSEN

VORES VERDENS HISTORIE

3

COLUMBUS, 2020